T.C.
MİLLÎ EĞİTİMBAKANLIĞI

EL SANATLARI TEKNOLOJİSİ

ARAP HASIRI (BALIKSIRTI)ÖRME

Ankara,2012

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- PARA İLE SATILMAZ.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR ii
GİRİŞ 1
ÖĞRENME FAALİYETİ–1 3
1. BALIKSIRTI HASIR ÖRÜCÜLÜĞÜNDE KULLANILAN BİTKİLER 3
1.1. Kova Bitkisinin Yetiştiği Ortamlar 3
1.2 Kova Bitkisinin Toplama Zamanları 5
UYGULAMA FAALİYETİ 7
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 8
ÖĞRENME FAALİYETİ–2 9
2. BALIKSIRTI HASIR ÖRüCÜLÜĞÜNDE KULLANILAN TEKNİKLER 9
2.1. Balıksırtı Örme 9
UYGULAMA FAALİYETİ 13
ÖLÇME DEĞERLENDİRME 22
ÖĞRENME FAALİYETİ–3 23
3. BALIKSIRTI HASIR ÖRGÜDE BİTİRME İŞLEMLERİ 23
3.1. Kenar Örme 23
UYGULAMA FAALİYETİ 24
ÖLÇME DEĞERLENDİRME 28
MODÜL DEĞERLENDİRME 29
CEVAP ANAHTARLARI 30
KAYNAKÇA 31

AÇIKLAMALAR

ALAN	**El Sanatları Teknolojisi**
DAL/MESLEK	**Dekoratif El SanatlarıÜreticiliği**
MODÜLÜN ADI	**Arap Hasırı (Balıksırtı) Örme**
MODÜLÜN TANIMI	Balıksırtı hasır örmekte kullanılan bitki, kesim zamanları, özellikleri ve balıksırtı hasır örme tekniğinin anlatıldığı ve uygulandığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	"Bitkisel Örücülüğe Hazırlık ve "Şerit Örme"modülünü almış olmak
AÇIKLAMA	Bu modülün açık havada veya geniş atölye ortamında uygulamalı olarak işlenmesi gerekir.
YETERLİK	Balıksırtı hasır örmek
MODÜLÜN AMACI	**Genel Amaç** Bu modül ile uygun ortam ve araç gereç hazırlandığında tekniğe uygun balıksırtı hasır örme yapabileceksiniz. **Amaçlar** **1.** Tekniğe uygun olarak hasır için bitki toplayabileceksiniz. **2.** Tekniğe uygun olarak balıksırtı tekniği ile hasır örebileceksiniz. **3.** Tekniğe uygun olarak kenar örme yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Geniş atölye ortamı, sağlam pamuk ipliği, kova(kofa) bitkisi, bıçak, mezür
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan, her faaliyetten sonra verilen ölçme araçları ile kazandığınız bilgileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen, modülün sonunda, size ölçme aracı (test, çoktan seçmeli, doğru-yanlış, vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Geçmişi günümüze taşıyan, uygarlıkları kalıcı kılan en önemli unsurlardan biride o yörenin içinde barındırdığı el sanatlarıdır. Hasır örücülüğü de Anadolu topraklarında yüzyıllardır varlığını sürdürmektedir.

Sizlerde bu modülü başarı ile tamamladığınızda öğreneceğiniz bilgi ve becerilerle balıksırtı hasır örebileceksiniz.

El sanatlarının giderek kaybolduğu günümüzde kendinize ait tasarımlarla yeni ürünler ortaya koymak sizleri çok mutlu edecektir.Bu konuda size basılı ve görsel kaynaklar çok yardımcı olacaktır. Uygulanabilir tasarımlar yapabilmek için konuyla ilgili basılı ve görsel kaynakları iyi takip etmelisiniz. Ayrıca iyi bir gözlemci olmalısınız. Çevrenizdeki örnekleri gözden kaçırmamalısınız.

Bütün izlenimlerinizle hayal gücünüz birleşince ortaya özgün ve uygulanabilir tasarımlar ortaya çıkacaktır.

ÖĞRENME FAALİYETİ–1

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında balıksırtı hasır örmede kullanılan bitkileri tanıyacak vetoplayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Balıksırtı hasır örmede kullanılan bitkilerin kesim zamanlarını ve özelliklerini araştırınız.
- Doğa gezisi yaparak kofa bitkisinin yetiştiği alanları inceleyiniz.
- Araştırma için bitkisel örücülükle ilgili internet sitelerinden ve kütüphanelerden yararlanmalısınız. Ayrıca balıksırtı hasır örme yapan evlere işyerlerine giderek inceleme yapınız.

1. BALIKSIRTI HASIR ÖRÜCÜLÜĞÜNDE KULLANILAN BİTKİLER

1.1.Kova Bitkisinin Yetiştiği Ortamlar

Kova bitkisi, Juncaceae familyasının junjus cinsindendir.Halk arasında kovalık olarak da bilinen kova bitkisi otsu bitkilerdendir. Mavimtırak, yeşil renkli ve uzun ömürlüdür.

Kara hasırlık, kız sazı, samar, gındıra, kofa, hasırotu, kovalık gibi değişik adlarıyla da bilinen 30–70 cm boyunda, çok yıllık bitkidir. Kümeler halinde gelişen kova otları silindirik ve sivri uçlu, içi boş veya yumuşak süngerimsi özle kaplıdır. Bataklıklarda ve sulu yerlerde 800–1830 m'ler arasında yayılış gösterir.

Kova bitkisi su içinde, su kenarlarında, deniz kenarlarında yani daha ziyade sulu yerlerde yetişen bir bitkidir.

En çok demet bağlamakta kullanılan kova bitkisi bitkisel örücülükte çerez sepetleri, şapka ve hasır yapımında kullanılır.

Resim 1.1: Kova bitkisi

Resim 1.2:Kova bitkisi

Resim 1.3:Kova bitkisi

1.2Kova Bitkisinin Toplama Zamanları

Kova bitkisi nisan-mayıs aylarında yani ilkbaharda bıçak yardımı ile diplerinden kesilir. Kesilenotlar demet haline getirilerek yine kendisiyle bağlanır.

Demet haline getirilerek hasır örülecek yere getirilen otların, zaman geçmeden örülmesi gerekir. Otların kırılmadan örülmesi için kurumaması gerekir.

Resim 1.4:Toplanarak örmeye hazır hale gelmiş kova bitkisi

Resim 1.5: Balıksırtı hasır

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem basamaklarını takip ederek kova bitkisini toplayınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Kova bitkisini toplamaya uygunzamanı belirleyiniz.	 ➢ Kova bitkisini toplamak için en uygun zaman nisan mayıs aylarıdır, unutmayınız.
➢ Sulak alanları ve deniz kenarlarını tercih ediniz.	➢ Güvenlik tedbirlerini almayı unutmayınız.
➢ Bitkiyi, bıçak veya makas yardımıyla diplerinden kesiniz.	
➢ Gerekli olandan bir miktar fazla bitki toplayınız.	➢ Bitkilerin en uzunlarını toplamaya özen gösteriniz.
➢ Kesilen bitkileri demet haline getirerek yine kendisiyle bağlayınız.	
➢ Kesilen bitkileri kurumadan kullanınız.	➢ Bitkilerin kuruduğunda esnekliğini kaybedeceğini unutmayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. ( ) Kova(kofa) bitkisi nisan–mayıs ayında toplanır.

2. ( ) Kova bitkisi bataklıklarda ve sulu yerlerde yetişir.

3. ( ) Kova bitkisi 40-75cm'ye kadar uzar.

4. ( ) Kova bitkisinden yalnızca hasır yapılır.

5. ( ) Kova bitkisi toplandıktan bir ay sonra örülür.

6. ( ) Kova bitkisinin fiziksel görünümü silindirik ve sivri uçludur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ–2

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında hasır örmede kullanılan yöntem ve teknikleritanıyacaksınız ve tekniğine uygun balıksırtı hasır örebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Balıksırtı hasır ören kişilerle görüşerek bilgi toplayınız.
- Varsa balıksırtı hasır ören atölyeleri ziyaret ederek inceleme yapınız.
- Balıksırtı hasırın nerelerde kullanıldığını araştırınız.
- Bölgenizde balıksırtı hasır dokumacılığı yapılıyorsa yörenin yaşlılarıyla görüşerek balıksırtı hasırın geçmişten günümüze gelişim sürecini araştırınız.

2. BALIKSIRTI HASIR ÖRÜCÜLÜĞÜNDE KULLANILAN TEKNİKLER

2.1.Balıksırtı Örme

Balıksırtı hasır örme işleminin ilk aşaması otları bağlamadır. Otlar bağlandıktan sonra örme işlemine geçilir.

Hasır örmek, kullanılan malzeme bakımından oldukça ekonomiktir. Çok az bir maliyet ile çeşitli ve zevkli ürünler elde edilebilir. Aşağıda belirtilen malzemeler hasır örebilmek için yeterlidir:

- Kova (kofa) bitkisi
- Sağlam pamuk ipi
- Bir adet kazık
- Bıçak
- Mezür

Resim 2.1: Kova (kofa)

İstenilen sayıdakova bitkisi dalı alınır ve dalların dip kısımları bükülür.Bükülen kısım geriye doğru kıvrılarak ipe bağlanır. Demetler halinde yan yana bağlanan otların genişliği istenilen hasır genişliğine ulaştığında örme işlemine geçilir.

Resim 2.2: Otları bükme

Resim 2.3: Otları bağlama

Bir ip üzerine sırayla bağlanan ot demetleri, birbirinin altından ve üstünden geçirilir ve tekniğe uygun olarak hasır örme işlemi gerçekleştirilir.

Resim 2.4:Örmeye başlama

Kova bitkisi, 30 ile 70 cm arasında uzunluğa sahip olduğundan örme işlemi sırasında **ot ekleme** işlemi gerekir. Bu işlem örgünün arasına yeni otlar eklenerek gerçekleştirilir.

Resim 2.5:Ot ekleme

UYGULAMA FAALİYETİ

Uygulama faaliyetindeki işlem basamaklarını takip ederek balıksırtı hasır örmek için otları bağlama işlemini yapınız.

İşlem Basamaklar:	Öneriler
➢ Çalışma için uygun ortam sağlayınız.	➢ Geniş atölye ortamı veya açık alan ➢ İş önlüğünüzü giyiniz.
➢ Hasır ölçülerini belirleyiniz.	➢ Kullanılan mekana uygunölçü belirleyiniz.
➢ Belirlediğiniz hasır ölçüsünün, en genişliğinin üç katı uzunlukta, dayanıklı pamuk ipin bir ucunu, uygun bir yere çakacağınız kazığa bağlayınız.	
➢ 6 adet otu elinize alarak hepsinin ucunu aynı seviyede tutunuz ve kök kısımlarını bükünüz.	 ➢ Bu işlem otların yumuşamasını sağlayacaktır.

➢ Büktüğünüz kısmı geriye doğru kıvırarak kazığa bağladığınız ipin orta tarafından bağlamaya başlayınız.	
➢ Tekrar 6 adet otu elinize alarak kök kısımlarını bükünüz ve diğer bağladığınız otların yanına bağlayınız.	

➢ Aynı işleme, hasırınız istediğiniz genişliğe ulaşıncaya kadar devam ediniz.	

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet,** kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çalışma için uygun ortam hazırladınız mı?		
2. Kullanım amacına uygun olarak hasır ölçülerini belirlediniz mi?		
3. Uygun bir kazığı yerleştirdiniz mi?		
4. Kazığa ipi bağladınız mı?		
5. 6 adet ot demetini elinize alarak dip kısımlarını büktünüz mü?		
6. Büktüğünüz demeti ipe bağladınız mı?		
7. Hasır ölçülerine uygun sayıda ot demetini ip üzerine bağladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda **"Hayır**" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız **"Evet"** ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Hasırı örmeye başlarken otları bağladığınız tarafta oturmalısınız.	
➢ Hasırı örmeye sol taraftan başlayınız.	
➢ İkinci ot demetini sağa doğru alarak üçüncü ot demetini birinci ve ikinci ot demetinin altından sola doğru alınız.	

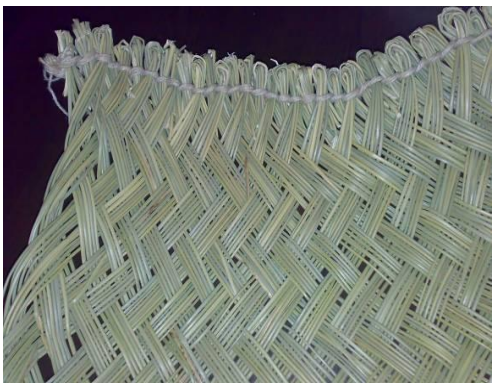
➢ Dördüncü ot demetini sağa doğru çekerek beşinci demeti dördüncü ve ikinci demetin altından üçüncünün ve birincinin üstünden sola doğru alınız.	
➢ Altıncı demeti yedinci demetin üstünden sağa doğru alarak yedinci demeti altıncı ve dördüncü demetin altından ikincinin üstünden sola doğru alınız.	
➢ Sekizinci demeti sağa doğru alarak dokuzuncu demeti sekizinci ve altıncı demetin altından dördüncü demetin üstünden sola doğru alınız.	

➢ Her seferinde bir ot demetini atlayarak işleme devam ediniz. ➢ İlk sıra bitinceye kadar işleme devam ediniz.	
➢ Örme sırası bitince son üç demeti geçici olarak kaymaması için birbirine bağlayınız.	 ➢ Alttan geçen ot demetleri sola doğru, üstten geçen ot demetleri sağa doğru durmalıdır.

- İkinci sırayı örmeye sağ taraftan başlayarak sola doğru örünüz.
- İlk sıra bitince ikinci sıraya başlayınız.
- Dördüncü ot demetini altıncı ve sekizinci ot demetlerinin altından sola doğru geçiriniz.
- Onuncu ot demetini üçüncü ve beşinci ot demetinin altından bir ve ikinci demetin üstünden sağa doğru geçiriniz.
- Onikinci demeti beş ve yedinci demetin altından üçüncü ve birinci demetin üstünden sağa doğru geçiriniz.
- Ondördüncü demeti dokuz ve yedinci demetin altından beş ve üçüncü demetin üstünden sağa doğru geçiriniz.
- Aynı işlemi diğer ot demetlerine de uygulayarak örme sırasını bitiriniz.
- Tekrar kilimin sol tarafına dönerek aynı işlemleri tekrarlayınız ve örme işlemine devam ediniz.
- Hasır istediğiniz uzunluğa gelince örme işlemini bitiriniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet,** kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Bağladığınız ot demetlerinin arka tarafına oturdunuz mu?		
2. Hasır örmeye sol taraftan başladınız mı?		
3. Tekniğine uygun olarak hasırı ördünüz mü?		
4. Hasırı belirlediğiniz uzunlukta ördünüz mü?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda "Hayır" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız "Evet" ise "Ölçme Değerlendirme"yegeçiniz.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan parantezlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise D, yanlış ise Y yazınız.

1. ( )Kova bitkisinin diğer bir adıda kofadır.

2. ( )Kova bitkisi çok uzun bir bitkidir, ekleme yapmayı gerektirmez.

3. ( )Balıksırtı hasır örmenin ilk aşaması ot bağlamadır.

4. ( )Hasır örerken otların bağlandığı tarafta oturulur.

5. ( )Örme işlemine sağ taraftan başlanır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ–3

AMAÇ

Uygun ortam ve araç gereç sağlandığında tekniğine uygun hasır kenarı örebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Balıksırtı hasır dokuyan atölye veya evleri ziyaret ederek dokuma işlemini uygulamalı olarak izleyiniz.

3. BALIKSIRTI HASIR ÖRGÜDE BİTİRME İŞLEMLERİ

3.1.Kenar Örme

Örme işlemi tamamlanınca hasırın uç kısmında kalan ot uçlarına saç örgüsü işlemi yapılır. Bu işlem hem hasırın kenarının sökülmesini önler hem de hasır kenarının temiz görünümünü sağlar.

Resim 3.1

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem basamaklarını takip ederek hasır kenarını örünüz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➢ Kenar örme işlemine hasırın sol kenarından başlayınız. ➢ İlk üç ot demetini elinize yan yana sıralayınız.	
➢ Saç örgüsünde olduğu gibi en sağdaki demeti ortadaki demetin üstüne sola doğru uzatınız. ➢ Ortadaki ot demetini sağa doğru alınız. ➢ Bu kez en soldaki ot demetini ortadaki demetin üstünden sola doğru uzatınız. ➢ İkinci sırada en sağda örülmemiş diğer ot demetini alarak örme sırasına dahil ediniz.	
➢ Aldığınız yeni ot demetini ortadaki demetin üstüne sola doğru alınız.	

➢ En soldaki demeti sağdan ortaya getirdiğiniz demetin üstünden sağa doğru uzatınız.	
➢ Tekrar sağdan yeni ot demetini örgüye katarak örme işlemine devam ediniz.	
➢ Her örgü sırasında kenarlardan yeni ot demetlerini örgüye katarak kenar örme işlemini tamamlayınız.	

➢ Kenar örme işlemi tamamlanınca uç kısmını bağlayınız.	
➢ Hasırın ters yüzünü çeviriniz. ➢ Fazla ot uçlarını düzgün bir şekilde kesiniz.	
➢ Hasırın üzerine ağırlık koyarak düzelmesini sağlayınız.	➢ Koyduğunuz ağırlıkları hasır düzelinceye kadar bekletiniz.

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet,** kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Hasırın kenarını örmeye sol taraftan başladınız mı?		
2. Hasırın kenarını saç örgüsü tekniği ile ördünüz mü?		
3. Kenar örmeyi bitirdiniz mi?		
4. Kenar örgünün ucunu ip ile bağladınız mı?		
5. Otların uçlarını hasırın arkasına doğru bastırarak düzelttiniz mi?		
6. Balıksırtı hasır örmeyi tamamladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sonunda "Hayır" şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Bütün cevaplarınız "Evet" ise "Ölçme Değerlendirme'yegeçiniz.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümleleri dikkatlice okuyarak boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Bu işlem hem hasırın kenarının …… önler hem de hasır kenarının temiz görünümünü sağlar.

2. Kenar örme işlemine hasırın …… kenarından başlanır.

3. Kenar örme işlemi tamamlanınca uç kısmını ……..

4. Fazla ot uçlarını düzgün bir şekilde …….

5. Hasırın üzerine …… koyarak düzelmesini sağlayınız.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise "Modül Değerlendirme"ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Aşağıda verilen ölçülere uygun olarak balıksırtı hasır örünüz.

Eni **:**75cm
Boyu **:**1m

KONTROL LİSTESİ

Bu faaliyet kapsamında aşağıda listelenen davranışlardan kazandığınız beceriler için **Evet,** kazanamadıklarınız için **Hayır** kutucuklarına (X) işareti koyarak kontrol ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Çalışma için uygun ortam sağladınız mı?		
2. 75cm-1m ölçülerine uygun olarak hasır örme yaptınız mı?		
3. Hasır kenarını ördünüz mü?		
4. Ot uçlarını keserek düzelttiniz mi?		
5. Balıksırtı hasır örmeyi tamamladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ -1'İN CEVAP ANAHTARI

1.	**Doğru**
2.	**Doğru**
3.	**Yanlış**
4.	**Yanlış**
5.	**Yanlış**
6.	**Doğru**

ÖĞRENME FAALİYETİ -2'NİN CEVAP ANAHTARI

1.	**Doğru**
2.	**Yanlış**
3.	**Doğru**
4.	**Doğru**
5.	**Yanlış**

ÖĞRENME FAALİYETİ -3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1.	**sökülmesini**
2.	**sol**
3.	**bağlayınız**
4.	**kesiniz**
5.	**ağırlık**

KAYNAKÇA

- PARLIYAN, İbrahim, **Görüşme**,Atça,1950.
- ÜNAL, Nesrin, **Görüşme**, Alanlı Köyü, Dalaman,Aydın,1967.
- ULUTAŞ, Hediye, **Görüşme**, Alanlı Köyü,Dalaman,Aydın,1946.